

Karjääriteenuste arengusuunad Euroopas

Euroopa karjääriteenuste poliitika võrgustiku tegevused 2008–2010

LÜHIARUANNE

Tegemist on lühendatud versiooniga Euroopa karjääriteenuste poliitika võrgustiku (European Lifelong Guidance Policy Network, ELGPN) aruandest. ELGPN on elukestva õppe programmi raames Euroopa Liidu (EL) rahalist toetust saav liikmesriikide võrgustik. Aruandes kirjeldatakse võrgustiku tegevusi ja tulemusi aastatel 2009 ja 2010. Aruandes väljendatud seisukohad on ELGPNi seisukohad ja need ei pruugi kajastada Euroopa Komisjoni ega komisjoni nimel tegutsevate isikute ametlikku seisukohta.

Täieliku aruande ja lisamaterjale saab küsida ELGPNi koordinaatorilt (elgpn@jyu.fi) või sellega tutvuda ELGPNi veebilehel (<http://elgpn.eu>).

© Euroopa karjääriteenuste poliitika võrgustik (European Lifelong Guidance Policy Network, ELGPN)

Koordinaator aastatel 2009–2010: Soome koolitusuuringute instituut (Koulutuksen tutkimuslaitos), Jyväskylä Ülikool, Soome
<http://elgpn.eu>
elgpn@jyu.fi

Toimetajad: dr Raimo Vuorinen / Soome koolitusuuringute instituut ja
professor Anthony G. Watts / riiklik karjääriõppe ja -nõustamise instituut (National Institute for Careers Education and
Counselling), Ühendkuningriik

Kaas ja graafiline kujundus: Martti Minkkinen / Soome koolitusuuringute instituut, Jyväskylä Ülikool
Küljendus: Kaija Mannström / Soome koolitusuuringute instituut, Jyväskylä Ülikool

ISBN 978-9949-9022-9-3 (lühiaruande trükitud versioon eesti keeles)

Trükkinud: Ecoprint AS
2010

Sisukord

Eessõna	5
Tänuavaldused	7
1 Ülevaade	9
2 ELGPNI tegevuskava 2009–2010	10
3 Karjääriplaneerimise oskused (1. töopakett)	12
4 Kättesaadavuse laiendamine (2. töopakett)	14
5 Koostöö ja koordineerimine (3. töopakett)	16
6 Kvaliteedi tagamine ja tõenduspõhisus (4. töopakett)	18
7 ELi poliitika analüüs (1. töörühm)	20
8 ELi rahastatud projektid: sünergia ja seosed poliitikaga (2. töörühm)	22
9 Võrgustiku hindamine	24
10 Järgmine etapp	25
Lisa 1. ELGPNis osalevate riikide delegatsioonide koosseis	26
Lisa 2. ELGPNis osalevate riikide panus ELGPNI tegevusse aastatel 2009–2010	27

Eessõna

Viimasel kümnendil on nii Euroopa kui riiklikul tasandil hakatud karjääriteenustele üha enam tähelepanu pöörama. Karjääriteenuseid käsitletakse elukestva õppe olulise osana, mis aitavad saavutada nii sotsiaalseid kui ka majanduslikke eesmärke, eelkõige eesmärki parandada hariduse ja tööturu tulemuslikkust ja tõhusust, andes oma panuse koolist väljalangemise vähendamisse, oskustööjõu ja turu vajaduste vastuolude vältimisse ja tootlikkuse suurendamisse. Kahes ELi nõukogu karjääriteenuseid käsitlevas resolutsioonis (2004¹; 2008²) rõhutati vajadust karjääriteenuste järele kogu inimeste eluea vältel, edendamaks oskust kavandada õppimist ja karjääri ning tulla toime üleminekutega nii hariduse omandamise ja töötamise vahel kui ka nende käigus. Resolutsioonides keskenduti neljale prioriteetsele valdkonnale: karjääriplaneerimise oskuste arendamine, teenuste kättesaadavuse laiendamine, kvaliteedi tagamine ja teenuste koor-dineerimine. Liikmesriike kutsuti üles ajakohastama ja tugevdama oma karjääriteenuseid.

Euroopa Komisjon koostöös Cedefop'i ja Euroopa Koolitusfondiga, on karjääriteenuste arengut aktiivselt toetanud, tellides uuringuid, andes koos OECDga välja käsiraamatu poliitikakujundajatele³ ning edendades üksteise kogemustest õppimist ja ühtsete juhismaterjalide väljatöötamist. 2007. aastal otsustasid liikmesriigid moodustada Euroopa karjääriteenuste poliitika võrgustiku (ELGPN). Komisjon tervitas soojalt seda algatust kui eesmärki ja vahendit resolutsioonide prioriteetide elluviimiseks liikmesriikides. Praegu pakub Komisjon ELGPNile rahalist tuge elukestva õppe programmi raames ning osaleb võrgustiku kohtumistel.

Ma õnnitlen ELGPNi võrgustikku esimese kolme tegevusaasta saavutuste puhul ning tänan meie Soome kolleege, Raimo Vuorineni ja Lea Pöyliöt, võrgustiku jõulise juhtimise eest. Käesolevas aruandes esitletakse peamisi tulemusi ja kirjeldatakse võrgustiku tegevuse lisaväärtust riiklikul ja Euroopa tasandil. Võrgustik on aidanud tugevdada koostööd ning edendada karjääriteenuseid. Samuti on võrgustik innustanud riike, kus

¹ Euroopa Liidu Nõukogu (2004). *Strengthening Policies, Systems and Practices on Guidance throughout Life*. 9286/04 EDUC 109 SOC 234.

² Euroopa Liidu Nõukogu (2008). *Better Integrating Lifelong Guidance into Lifelong Learning Strategies*. 2905. haridus-, noorte- ja kultuuriministrite kohtumine Brüsselis 21. novembril 2008.

³ Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon ning Euroopa Komisjon (2004). *Career Guidance: a Handbook for Policy Makers*. Pariis: OECD.

vastav koostöökogu puudub, kõiki huvigruppe sellise koostöökogu loomiseks kokku viima. Iga resolutsioonis välja toodud prioriteetse valdkonna kohta esitatakse käesolevas lühiaruandes ühise töö tulemused ja määratletakse peamised lahendamist vajavad küsimused.

Kuna inimesed peavad oma elu jooksul toime tulema aina sagedasemate muutustega haridus- ja tööelus, siis on tulemuslikud karjääriteenused praegu vajalikumad kui kunagi varem. Lissaboni strateegia järglane, „Euroopa 2020. aastal: aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia” (*Europe 2020: A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth*), sisaldab muude sihtide seas eesmärgi vähendada kooli poolelijättnute osakaalu 10 protsendini ja tagada, et 40 protsendil nooremast põlvkonnast on kõrgem haridus. Strateegias rõhutatakse ka vajadust parandada noorte võimalusi tööturule sise-

nemisel; edendada mitteformaalse õppe ja vabahariduse tunnustamist; parandada õpitulemusi ning suurendada haridussüsteemide avatust ja asjakohasust; suurendada kutsehariduse atraktiivsust ning tagada, et kodanikel on võimalus omandada edasiseks õppimiseks ja tööturul osalemiseks vajalik kompetentsus alates noorest eest ja seda kogu elu jooksul edasi arendada. Nende eesmärkide saavutamisel on kvaliteetsete karjääriteenuste kättesaadavus ja koordineeritus olulise tähtsusega. Seetõttu kutsun ma ELGPNi üles jätkama oma vajalikku tööd ja soovin talle edu.

Gordon Clark
üksuse juhataja
Hariduse ja kultuuri peadirektoraat
Euroopa Komisjon

Tänuavaldused

Käesolev aruanne on valminud tänu Euroopa karjääriteenuste poliitika võrgustiku (ELGPN) ühistele jõupingutustele. Aruanne peegeldab kõigi võrgustiku osaliste panust. Nende hulka kuuluvad:

- riikide delegatsioonid, kes määratlesid oma eesmärgid ELGPNi 2009–2010. aasta tegevuskavas;
- täiskogu istungeid ja temaatilisi tegevusi korraldanud riigid, kes kirjeldasid oma riiklikku poliitikat ja juhtumiuuringuid, et toetada üksteise kogemustest õppimist;
- Prantsusmaa ja Hispaania haridusministeeriumite ametnikud, kes edendasid ELGPNi tööd ELi eesistujariigi konverentside korraldamisega;
- partnerorganisatsioonide esindajad, sealhulgas Mika Launikari (Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus, Cedefop), Helmut Zelloth (Euroopa Koolitusfond), Karen Schober (Rahvusvaheline Karjääriteenuste Assotsiatsioon, IAEVG), dr Gerhart Rott (Euroopa Üliõpilasnõustamise Foorum, FEDORA), dr John McCarthy (Rahvusvaheline Karjääriteenuste ja Poliitika Arenduskeskus, ICCDPP) ja dr Wolfgang Müller (Euroopa tööturuasutuste võrgustik, PES);
- iga temaatilise tegevuse juhtriigi esindajad, kes on koostanud vastava osa aruandluse.
 - 1. tööpakett: Jasmin Muhic, Tšehhi;
 - 2. tööpakett: Jean-Marie Lenzi, Prantsusmaa; dr Guðbjörg Vilhjálmsdóttir, Island;
 - 3. tööpakett: dr Peter Härtel, Austria; dr Bernhard Jenschke, Saksamaa;
 - 4. tööpakett: Steffen Jensen, Taani;
 - 2. tööühm: Brigita Rupar, Sloveenia;
- lepingulised eksperdid, kes valmistasid temaatilistele tegevustele pühendatud kohtumiste tarbeks ette kokkuvõtteid ja aruteludokumente ning koostasid käesoleva aruande vastavad osad:
 - 1. tööpakett: professor Ronald Sultana, Malta;
 - 2. tööpakett: professor Fusûn Akkök, Türgi;
 - 3. tööpakett: professor Tony Watts, Ühendkuningriik;
 - 4. tööpakett: dotsent Peter Plant, Taani;
 - 1. tööühm: Françoise Divisia, Prantsusmaa; dr John McCarthy, Iirimaa;
 - 2. tööühm: Saša Niklanovič, Sloveenia;
 - Võrgustiku hindamine: Peter Weber, Saksamaa.

Võrgustik otsustas aastatel 2008 – 2010 korraga tegeleda nelja prioriteetse valdkonnaga, mis määratleti ELi 2008. aasta resolutsioonis. Sellest tuleneb ka aruandes käsitletavate tegevuste ulatus.

Täname Euroopa Komisjoni esindajaid nende toetuse eest programmi elluviimisel: Gordon Clark, Carlo Scatoli,

Jennifer Wannan ja Maike Koops hariduse ja kultuuri peadirektoraadist ning Susanne Kraatz tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadist.

Raimo Vuorinen
ELGPNi koordinaator

Ülevaade

Käesoleva aruande eesmärk on edastada Euroopa karjääriteenuste poliitika võrgustiku (ELGPN) senise tegevuse tulemused asjaomastele poliitikakujundajatele ja huvigruppidele nii Euroopa kui ka riikide tasandil.

ELGPN on loodud selleks, et abistada ELi liikmesriike ja Euroopa Komisjoni karjääriteenuste alase koostöö arendamisel hariduse ja tööhõive valdkonnas. Võrgustiku eesmärk on edendada liikmesriikide koostööd prioriteetsetes valdkondades, mis on määratletud karjääriteenuseid käsitlevates ELi resolutsioonides (2004; 2008). Võrgustiku rajasid liikmesriigid, komisjon toetab võrgustiku tegevust elukestva õppe programmi raames.

ELGPNi liikmeks võivad saada kõik riigid, mis vastavad 2007.–2013. aasta ELi elukestva õppe programmi tingimustele. Osalevad riigid nimetavad võrgustikku oma esindajad, kusjuures soovitatakse kaasata inimesi nii valitsusasutustest kui ka valitsusvälistest organisatsioonidest. Pääaegu kõikide riikide puhul on esindatud haridusministeerium, enam kui poolte riikide puhul on esindatud tööhõiveministeerium ning mõned riigid on kaasanud valitsusvälised organisatsioonid (vt lisa 1). Võrgustik tagab korrapärased kontaktid muude asjaomaste organite ja võrgustikega riikide, Euroopa ja rahvusvahelisel tasandil.

ELGPN koosneb 2010 aastal 26 liikmesriigist (Austria, Eesti, Hispaania, Holland, Island, Itaalia, Kreeka, Küpros,

Leedu, Luksemburg, Läti, Malta, Norra, Poola, Portugal, Rootsi, Prantsusmaa, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Taani, Tšehhi, Türgi, Ungari, Ühendkuningriik), millele lisanduvad veel neli riiki vaatlejatena (Belgia, Bulgaaria, Iirimaa, Rumeenia).

Liikmed kinnitavad, et võrgustikus osalemine on suurendanud nende teadmisi võimalikest lahendustest ühistele probleemidele ning pannud neid oma riigis osutatavatele teenustele teisiti vaatama. Alljärgnevalt on loetletud konkreetsed valdkonnad, kus liikmete sõnul on tehtud edusamme:

- toetus teenuste paremale koordineerimisele (praeguseks on kõigis 30 riigis loodud või väljatöötamisel karjääriteenuste koostöökogu või muu samalaadne mehhanism);
- ühise arusaama tekkimine karjääriplaneerimise oskustest;
- arusaam uute tehnoloogiate potentsiaalsete teenuste kättesaadavuse laiendamisel lisaks vahetule suhtlemisele (telefoni teel osutatavad teenused ja interaktiivsed internetipõhised teenused);
- arusaam vajadusest tugevama tõendus põhise ja kvaliteedi tagamise järele.

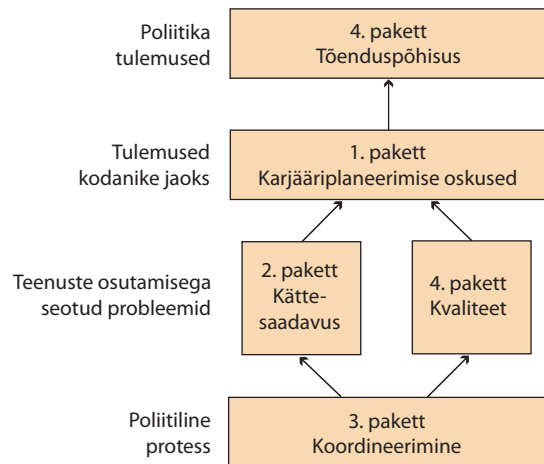
ELGPNi tegevuskava 2009–2010

Aastatel 2009–2010 toimus neli ELGPNi täiskogu istungit (2009. aasta märtsis Luxembourgis; 2009. aasta septembris Lätis Riias; 2010. aasta mais Hispaanias Zaragozas; 2010. aasta septembris Portugalis Lissabonis).

Võrgustiku liikmed leppisid kokku, et aastatel 2009–2010 keskendutakse 2008. aasta resolutsioonis määratletud neljale teemale. Seetõttu viidi töö läbi nelja tööpaketi vormis (igasse tööpaketti oli kaasatud 10–12 riiki) eesmärgiga:

- soodustada karjääriplaneerimise oskuste omandamist kogu elu vältel (1. tööpakett);
- hõlbustada kõigi kodanike juurdepääsu karjääriteenustele, sealhulgas varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamist (VÕTA) (2. tööpakett);
- soodustada koostöö- ja koordineerimismehhanismide kasutamist karjääriteenuste poliitika ning süsteemide arendamisel erinevate riiklike, piirkondlike ja kohalike huvigruppide vahel (3. tööpakett);
- aidata kaasa teenuste kvaliteedile ning tõendus põhise poliitika ja süsteemide väljatöötamisele (4. tööpakett).

Nende nelja teema seost võib kirjeldada järgmiselt:

Igal tööpaketil oli kuni kaks juhtriiki ning lepinguline ekspert, et kooskõlastada ja toetada tegevust koostöös ELGPNi koordinaatoriga. Alati oli programmis ette nähtud kaks teemavaldkonnaga seotud külastust konkreetses riigis ja kolmas, kokkuvõtete tegemisele pühendatud kohtumine. Külastused andsid vastuvõtvalele riikidele võimaluse jagada oma põhimõtteid ja tegevus-

praktikat ning neid rikastada, samuti kaasata protsessidesse peamisi poliitikakujundajaid.

Lisaks tegutses ELGPNi juures kaks temaatilist töörühma, kes keskendusid järgmisele:

- Euroopa haridus- ja tööhõivepoliitika karjääriteenuste seisukohalt, sealhulgas poliitilised ülevaated nelja tööpaketi teemadel, mis määratleti 2004. ja 2008. aasta resolutsioonis, ning karjääriteenuste rollist praeguse majanduskriisi kontekstis (1. töörühm);
- ELi rahastatud projektide vaheline sünergia ja nende projektide seosed karjääriteenuste poliitikaga (2. töörühm).

Aruande järgmistes osades kirjeldatakse kokkuvõtlikult kõigi tööpakettide ja töörühmade tegevust. Kirjeldusele järgnevad põhisõnumid, väljakutsed ja plaanid järgmiseks etapiks. Lisas 2 kirjeldatakse liikmesriikide osalemist eri tegevustes.

ELGPNi veebilehel (<http://elgpn.eu>) on võimalik tutvuda võrgustiku materjalidega. Veebileht on üles ehitatud vastavalt Euroopa Liidu Nõukogu resolutsioonide prioriteetsetele valdkondadele. Leht toetab võrgustiku haldamist ja sisaldab teavet ELGPNi liikmete partnerite kohta. Lisaks andmebaas, mis võimaldab liikmetel jagada ja levitada kogemusi huvitavate algatuste kohta, mis on seotud karjääriteenuste poliitika arendamisega.

Töopakett nr 1: karjääriplaneerimise oskused

Põhimõte

Karjääriplaneerimise oskused (*Career Management Skills – CMS*) hõlmavad mitmesuguseid oskusi, mis aitavad üksikisikutel ja rühmadel struktureeritult koguda, analüüsida, sünteesida ja organiseerida enesekohast ning haridus- ja kutsealast teavet, samuti oskusi teha otsuseid ja korraldada üleminekuid. Karjääriplaneerimise oskusi on vaja selleks, et tulla toime keerukate üleminekutega, mis iseloomustavad nüüdisaegset haridussfääri ja tööturgu. Arvestades teadmuspõhise majanduse nõudeid ning kiireid muutusi tehnoloogias, turgudel ja nendega seotud tööhõivevõimalustes, osalevad inimesed õppes tõenäoliselt veel täiskasvanueaski. Karjääriplaneerimise oskuste õpetamine võib aidata inimesi tööeluga toime tulekul ja konkurentsivõime suurendamisel, edendades seeläbi sotsiaalset õiglust ja kaasatust.

Paljudes ELGPNi liikmesriikides on koostatud või väljatöötamisel õppekavad, mis aitavad noortel omandada oskusi hariduse ja tööhõive vaheliste üleminekute kavandamiseks ja juhtimiseks. Kõrghariduses edendab karjääriplaneerimise oskusi Bologna protsess, mille raames püütakse tugevdada aktiivset tudengikeskset õppimist ja suurendada lõpetajate konkurentsivõimet tööturul. Karjääriplaneerimise oskusi edendatakse ka töötute puhul: paljud riiklikud tööturuasutused viivad ellu programme, mille raames arendatakse täiskasvanute tööalast

konkurentsivõimet, et suurendada nende võimalusi tööturul.

Karjääriplaneerimise oskuste esile tõstmist ei tohiks tõlgendada vihjena, et töötud on ise süüdi, sest nad ei ole olnud üleminekuks valmis. Vältida tuleks sotsiaalsete küsimuste individualiseerimist. Ehkki karjääriplaneerimise oskused võivad üleminekuid toetada ja hõlbus-tada, ei tulene paljud probleemid, millega inimesed silmitsi on, mitte neist endast, vaid majanduse struktuuri-probleemidest.

Senine areng ja edusammud

Karjääriplaneerimise oskuste sisu ja vastavad programmid on ELis mitmekesised, kuid langevad paljudes punktides siiski kokku. Euroopas kasutatakse laialdaselt mõistet „karjääriplaneerimise oskused”; riikide tasandil võidakse sarnastele oskustele viitamiseks kasutada muid mõisteid (nt *lifeskills*, *personal and social education*, *career development learning*). Erinevate mõistete aluseks on siiski üks eesmärk: parandada teadmisi ja edendada oskusi, mis võimaldavad üksikisikutel ja rühmadel struktureeritult koguda, analüüsida, sünteesida ja organiseerida enesekohast ning haridus- ja tööturualast teavet, samuti oskusi teha otsuseid ja korraldada üleminekuid. Selle eesmärgi poole püüeldakse kogu ELis.

Raskused ja põhisõnumid

Peamised karjääriplaneerimise oskustega seotud arutelud hõlmavad järgmist:

- *karjääriplaneerimise oskustega seotud teemade käsitlemise tasand* sõltuvalt vanusest ja haridustasemest. Arengupõhine lähenemisviis on kõige sagedasem, kuid mitte kõikides riikides.
- *tarvidus määratleda karjääriplaneerimise oskused, mis vastavad riskirühmade vajadustele*, kusjuures sihtrühmadel on oluline roll sellistele oskustele suunatud programmide väljatöötamisel;
- *vajadus mõista õppekavade traditsioonide erinevusi riikide lõikes*. Selle temaatika mittetundmine võib pärssida kogu Euroopat hõlmava karjääriplaneerimise oskuste raamistiku arengut;
- *vajadus töötada välja karjääriplaneerimise oskuste riiklik raamistik, määratledes kõigile kodanikele kättesaadavate minimaalsete teadmiste ja oskuste baasi*, kuid võimaldades samas selle paindlikku tõlgendamist olenevalt konkreetsest kontekstist;
- *karjääriplaneerimise oskuste lõimimine haridusse*. Võimalik on lisada karjääriplaneerimise oskuste õpe eraldi õppeainena, käsitleda karjääriplaneerimise oskusi hajutatult kogu õppekava ulatuses, pakkuda karjääriplaneerimise oskuste õpet õppekavavälise tegevusena või eeltoodud viise kombineerida;
- *eksperimentaalse ja uuendusliku pedagoogika kasutuselevõtt*. On oluline, et õpetajad läheksid kaugemale didaktilisest õpetusest ja kasutaksid mitmesuguseid kogemusliku õppe meetodeid, karjäärinänge, arvutipõhiseid võimalusi jne;
- *karjääriplaneerimise oskuste hindamine*. Mõnes riigis valitseb seisukoht, et karjääriplaneerimise oskuste õppimiseks piisab õppijate motivatsioonist ja hindamise järele puudub vajadus. Teistes riikides rõhutatakse õppija õigust tema oskuste arengu ametlikule tunnustamisele. Riikides, mille haridustraditsioonis on kesksel kohal eksamid, või-

dakse igasugust õppekavas käsitletavat valdkonda, mida ametlikult ei hinnata, hakata pidama teadmiste hierarhias ja seega ka õppijate silmis tähtsusetuks. Uuenduslike hindamismeetodite, näiteks õpimappide kasutamise eeliseks on õppe lihtsustamine ja tunnustamine uuenduslike pedagoogilisi meetodeid pärssimata;

- *täiskasvanutele riiklike tööturuasutuste kaudu karjääriplaneerimise oskuste õpetamise viisid*, mis tagaksid, et töötud õpivad erinevaid, konkurentsi võimet suurendavaid oskusi. Üheks heaks näiteks on nn tööklubid, eriti need, mida korraldavad siht- rühmale lähedal seisvad teenusepakkujad. Sellises kontekstis on nn rühmapõhine lähenemine julgustav ja enesehinnangut tõstev;
- *vajadus tagada, et karjääriplaneerimise oskuste õpetamisel ei lähtutaks mitte puudujääkidest*, mille puhul üksikisikut nähakse teatud mõttes puudulikuna, vaid suutlikkuse suurendamisest. On oluline käsitada kliente isikutena, kellel on tugevad küljed, mitte isikutena, kellel on probleemid.

Edasine tegevus

- Paljudes riikides on veel vaja välja töötada karjääriplaneerimise oskuste riiklik raamistik.
- Paljudes riikides tuleb sõnastada selged põhimõtted seoses karjääriplaneerimise oskuste kohaga õppekavas.
- Õpetajatele on vaja selget koolitusstrateegiat ja asjakohaseid toetavaid vahendeid, mida saab kasutada erinevates kontekstides.
- Karjääriplaneerimise oskuste programmi väljatöötamisel tuleb arvesse võtta riskirühmade konkreetseid vajadusi.
- On vaja välja töötada asjakohased karjääriplaneerimise oskuste hindamisstrateegiad.
- Piirangutele vaatamata tuleb kaaluda võimalust töötada välja kogu Euroopat hõlmav karjääriplaneerimise oskuste raamistik.

Tööpakett nr 2: kättesaadavuse laiendamine

Põhimõte

Karjääriteenuste kättesaadavuse laiendamine on olnud päevakorras paljudes riikides, muu hulgas on kõne all erinevatele sihtrühmadele suunatud teenused, info-tehnoloogia kasutamine ning omavahel seostatud teenuste haldamine ja rahastamine. Paljudes kontekstides on määratletud kättesaadavuse kaks aspekti:

- paljude konkreetsete rühmade vajadused ei ole piisavalt täidetud;
- karjääriteenuseid osutatakse sageli vähestes kohtades ja vähete kanalite kaudu, piiratud kellaaegadel või nädalapäevadel ning eluea piiratud etappides; see kõik piirab ajast ja ruumist sõltumatut juurdepääsu teenustele.

Praeguse majanduskriisi ja aina kasvava tööpuuduse tingimustes on karjääriteenuste kättesaadavusel väga oluline roll. Kriis osutab ka vajadusele teenuste pakku-mise uute vormide järele, pöörates erilist tähelepanu konkreetsetele sihtrühmadele (nt noored, kes on hari-duse omandamise või tööellu siirdumise sõlmpunkti-des, haridussüsteemist väljalangenud, töötud noored ja täiskasvanud ning tööturul ebasoodsas olukorras olevad inimesed).

Paljudes riikides on leitud, et tehnoloogia, eelkõige internet ja telefon, on üks peamisi ressursse, mis võimaldab kättesaadavust laiendada arvestades inimeste vajadusi. Tehnoloogia võimaldab osutada teenuseid eri kanalite kombineerimise teel, nt nõustamine interneti ja telefoni kaudu, millele lisandub näost näkku suhtlemine. Karjääriteenuste pakkumine tuleb kulutõhusaid meeto-deid silmas pidades ümber kujundada.

Senine areng ja edusammud

Paljudes riikides on kehtestatud uued õigusaktid, mis käsitlevad teenuste osutamist ning uute vahendite ja süs-teemide väljatöötamist. Nende hulka kuuluvad õigus-aktid, mis käsitlevad karjääriteenuseid tööhõivepoliitika osana (Tšehhi), õigusaktid, millega kehtestatakse kõigi kodanike õigus tasuta riiklikele karjääriteenustele (Prantsusmaa), õigusaktid, mis käsitlevad täiskasvanute koolitust, töökohal toimuva nõustamise toetamist ning mitteformaalse ja vabahariduse tunnustamist (Island), ja õigusaktid, mis käsitlevad nõustajate kvalifikatsiooni (Prantsusmaa, Island, Poola). Lisaks on poliitilistes otsustes rõhutatud vajadust kasutada karjääriteenuste osutamisel tulemuslikumalt infotehnoloogiat (Leedu) ja

muuta karjääriteenuste osutamisel infotehnoloogiliste vahendite kasutamine evalitsuse strateegia osaks (Slovakkia). Märkimisväärseks arenguks on ka uus löimitud teenus (Prantsusmaa); internetiportaali ja telefoni kaudu osutatavad teenused kui karjäärivalikut toetavad vahendid, millele lisandub haridusstrateegiatega seotud karjääriteenuste algatusi toetav programm (Saksamaa); uus täiskasvanutele suunatud karjääriteenus Inglismaal (Ühendkuningriik) ja veebipõhine riiklik karjääriinfosüsteem (Türgi).

Põhisõnumid

- *Teenuste osutamise kanalite vastastikune täiendavus.* Kuigi enamikus riikides on leitud, et tehnoloogia on karjääriteenuste arendamisel ja osutamisel oluline, jäävad näost näkku osutatavad teenused individuaalse või rühmatöö vormis karjääriteenuste oluliseks osaks. Uutel tehnoloogiatel on suur potentsiaal muuta juurdepääs hõlpsamaks ja odavamaks, võimaldades luua uenduslikke ja paindlikke teenuste osutamise vorme, mis on seotud iseteeninduse ja eneseabi meetoditega, täiendamaks traditsioonilisemaid nõustamisvorme.
- *Löimitud teenuste väljatöötamine.* Löimitud teenuste väljatöötamine igas vanuses inimeste jaoks on uus ülesanne, mis eeldab institutsiooniliste kontekstide ja kutseoskuste ümbermõtestamist ning uut mentaliteeti ja kultuuri.
- *Erinevad teenusetasemed erinevate individuaalsete vajaduste rahuldamiseks.* Inimesed on erinevad: ühed on motiveeritud ja võimelised edukalt iseiseisvaid karjääriotsuseid tegema, teised aga vajavad märkimisväärset abi.
- *Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine (VÕTA) kui tööalase konkurentsivõime arendamise tulemuslik metoodika.* Karjääriteenuste kätte-

saadavuse laiendamine aitab inimestel, eriti madala kvalifikatsiooniga inimestel ja töötutel, kasutada VÕTAt ja seeläbi väärtustada eelnevaid õpinguid ja töökogemust.

- *Teenuste osutamise standardid.* Tuleb välja töötada infotehnoloogial põhinevate ja muude materjalide standardid (nt kehtivus, usaldusväärsus, täpsus, objektiivsus, põhjalikkus, asjakohasus sihtrühma jaoks, ajakohasus).
- *Infotehnoloogia kasutamise seotud eetikaküsimused karjääriteenuste puhul.* Need puudutavad näiteks internetis leiduvate hindamisvahendite kvaliteeti.
- *Kättesaadavus kui sotsiaalse õigluse küsimus.* Kvaliteedi ja kättesaadavuse rahuldava tasakaalu saavutamine eeldab paremat arusaama teenuse tõhususest, pidades lisaks maksumusele silmas ka karjääriteenust kui vahendit sotsiaalse õigluse eesmärkide saavutamiseks.

Peamised raskused

- Kuidas arendada karjääriteenuste osutajate oskusi infotehnoloogia kasutamisel?
- Kuidas veebipõhise sotsiaalse meedia ja mobiilsidetehnoloogia potentsiaali tulemuslikult ära kasutada?
- Kuidas hinnata riigi teenuste osutamise ressursse seoses karjääriteenuste uue paradigmaga?
- Eetilised aspektid.
- Kuidas hinnata erinevate teenuseosutamise viiside suhtelist tulemuslikkust eri sihtrühmade jaoks?
- Kuidas jaotada rahalisi vahendeid teenuseosutamise eri kanalite vahel erinevate prioriteetsete rühmade vajaduste rahuldamisel?
- Kuidas määratleda õigusaktides inimeste õigused nõustamisele ja teenustele?
- Kuidas edendada karjääriteenuste kättesaadavust kodanikele?

Tööpakett nr 3: Koostöö ja koordineerimine

Põhimõte

Kõikides riikides jaguneb karjääriteenuste osutamine paljude eri sektorite, eri ministeeriumide ja teiste valdkondade vahel (koolid, kõrgkoolid, riiklikud tööturuasutused, sotsiaalpartnerid, kolmas sektor, erasektor). Nende teenuste üks olulisemaid eesmärke on aidata inimestel isikliku arengu ja karjääri arendamise käigus tõhusalt sektorite vahel liikuda. Seega peab tulemuslik karjääriteenuste poliitika hõlmama suurt hulka erinevaid asutusi ja huvigruppe. Riiklik karjääriteenuste koostöökogu on mehhanism, mis need erinevad osalised kokku toob, et tagada poliitika väljatöötamise suurem tõhusus ja teenuste ühtlasem osutamine.

Riikliku karjääriteenuste koostöökogu laialdasemaks tunnustamiseks peaks see vastama neljale nõudele:

- see peaks hõlmama valitsust või vähemalt olema saanud valitsuse tunnustuse;
- selle liikmeskond ei tohiks piirduda ministeeriumidega, vaid peaks hõlmama ka teisi peamisi huvigruppe;
- see peaks hõlmama hariduse ja tööhõive valdkonda;

- see peaks hõlmama nii noortele kui ka täiskasvanutele suunatud karjääriteenuseid.

Koostöökogu või samalaadne mehhanism võib tegutseda ühel või mitmel alljärgnevalt kolmest tasandist.

- *Kommunikatsioon.* Võib hõlmata teabe vahetamist ning koostöö ja koordineerimise võimaluste uurimist.
- *Koostöö* partnerite vahel olemasolevate struktuuride raames. See võib suures osas olla mitteametliku iseloomuga ning põhineda koostöölepingul, kusjuures kõikidel partneritel säilib otsustusõigus.
- *Koordineerimine.* Eeldab tõenäoliselt koordineeriva struktuuri olemasolu, millel on oma tegevuspädevus ja rahalised vahendid (võimalik, et ka leping või õiguslik mandaat).

Esimesel tasandil (kommunikatsioon) võib töö toimuda töörühma, võrgustiku või mõttekoja vormis; kolmandal tasandil (koordineerimine) on tõenäoliselt vaja formaalsemat ja jätkusuutlikumat struktuuri.

Senine areng ja edusammud

Riiklik karjääriteenuste koostöökogu on nüüdseks loodud 17 Euroopa riigis⁴ ja loomisel veel 10 riigis. Kolmes riigis on loodud või loomisel alternatiivne mehhanism. Seega pööravad kõik võrgustikus osalevad riigid tähelepanu paremale koostööle ja teenuste koordineerimisele.

Põhisõnumid

Seniste kogemuste põhjal võib edastada kümme peamist sõnumit riikidele, kes soovivad luua koostöökogu:

- tuleb luua selge seos elukestva õppe, tööhõive ja sotsiaalse kaasatuse strateegiaga ning tuua esile karjääriteenuste kui avaliku hüve roll seoses nende strateegiatega;
- tuleb paika panna ühised määratlused ja terminoloogia;
- tuleb olla valiv osalema kutsutute määramisel;
- tuleb selgelt määratleda eesmärgid, ülesanded ja rollid;
- tuleb tagada peamiste osaliste selge eestvedav roll, tulemuslik tegutsemine ja pühendumine;
- tuleb selgelt määratleda suhe valitsusega (sealhulgas vajaduse korral piirkondlike ja kohalike omavalitsustega);
- tuleb moodustada sekretariaat (koostöökogu tegevise korraldav roll), mis on sõltumatu või vähemalt sihtotstarbeliste volitustega;
- tuleb soodustada muutusi, kuid jääda truuks põhiülesandele;
- tuleb olla teadlik rollikonflikte ohtudest;
- töös tuleb püüda lähtuda konkreetsest inimesest, mõistes sellise lähenemisviisi kasulikkust kogu ühiskonnale.

Küsimused ja ülesanded

Peamised küsimused ja ülesanded on järgmised.

- Kas koostöökogu peaks looma valitsus, näiteks õigusloome kaudu (*ülalt alla*), või tuleks see teha mitmete valitsusväliste organisatsioonide algatusel, kes seejärel loovad sobivad sidemed valitsusega (*alt üles*)? Mõlema protsessi elementide ühendamine võib olla kasulik.
- Riikides, kus märkimisväärsed hariduse ja/või tööhõivega seotud volitused on antud piirkondlikele ja kohalikele omavalitsustele, on *koostöö ja koordineerimine piirkondlikul/kohalikul tasandil* väga oluline. See võib olla vähemalt sama oluline kui riigi tasandil. Kumbki neist koostöö ja koordineerimise tasanditest ei saa olla tulemuslik ilma teiseta.
- *Infotehnoloogia ühendav potentsiaal*, näiteks karjääriteenuste osutajate kokkutoomisel eri sektoritest, et töötada välja ühine veebiportaal. Nii saab jagada kulusid, asetada kasutaja teenuse ülesehituse keskmesse ja seeläbi kaasata rohkem kasutajaid, mis on kasulik kõigile osalistele. Edaspidi saaksid teenuste osutajad arendada oma eraldi seisvad, sektoripõhised ja teenuseosutajakesksed teenused kasutajale orienteeritud karjääriteenuste süsteemiks, mille keskmes on veebiportaal, mida omakorda toetab näost näkku osutatavate ja muude teenuste koordineeritud sektoripõhine pakumine. Kirjeldatud meetodi kvaliteet ja tulemuslikkus sõltuvad sellest, kas meetodi rakendamine muutub protsessile orienteeritud, ühtse ja laialdase elukestva õppe süsteemi osaks.

⁴ Eestis loodi Karjääriteenuste koostöökogu SA Innove juurde 27.02.2009. Koostöökogusse kuuluvad ministeeriumid ja nende allasutused, kohalike omavalitsuste esindajad, haridus- ja teadusasutused, sihtgrupe ja teenustepakkujaid esindavad organisatsioonid, ettevõtete esindajad – katusorganisatsioonid (2010 detsembri seisuga 15 organisatsiooni). Lisainfo www.innove.ee/koostookogu.

Tööpakett nr 4: Kvaliteedi tagamine ja tõenduspõhisus

Põhimõte

4. töopakett käsitleb karjäärteenuste poliitika, teooria ja praktika seoseid kahes küsimuses:

- kvaliteedi tagamine karjäärteenuste osutamisel ja kvaliteedi tagamise meetodite väljatöötamine;
- tõenduspõhised materjalid, mis on olemas või mida saab esitada, et toetada, selgitada, parandada ja seadustada karjäärteenuste osutamist.

Karjäärteenuste oluline roll eeldab kvaliteetset teenuste osutamist ja sektoriülest lähenemisviisi kvaliteedi tagamise süsteemi väljatöötamisele.

Senine areng ja edusammud

Mõnes ELi liikmesriigis on loodud terviklikud, kuid enamasti siiski sektoripõhised kvaliteedi tagamised süsteemid (nt Taanis ja Ühendkuningriigis). Mõned neist lähenemisviisidest sisaldavad tõenduspõhise poliitika kujundamise teatud elemente. Näiteks Šotimaal lähtutakse terviklikust, kõiki vanuserühmi hõlmavast käsitu-

sest, mille puhul tõendusmaterjalideks on mitmesugused individuaalsed ja ühiskondlikud tulemused, sealhulgas majanduslik kasu. Saksamaal on algatatud ühiste kvaliteedistandardite väljatöötamine.

Kvaliteedi tagamise raamistiku elemendid

Olles vaadelnud osalevate riikide poliitilisi algatusi ja praktilist tegevust seoses kvaliteedi tagamisega karjäärteenuste osutamisel, aga ka uuringuid, mis viidi läbi poliitika väljatöötamise tarvis tõendusmaterjalide baasi loomiseks, otsustati koostada kvaliteedi tagamise raamistiku soovituslike elementide loetelu. Euroopa Komisjoni karjäärteenuste eksperdirühm on töötanud välja karjäärteenuste osutamise kvaliteedi tagamise süsteemi viis ühist kriteeriumi. 4. töopaketi raames otsustati lisada veel kaks kriteeriumi (tulemused ja mõju).

Valminud raamistik sisaldab sisendi-protsessi-tulemuse mudelil põhinevat kriteeriumide ja näitajate maatriksit ning hõlmab soovitusi andmete kohta, mida tuleb koguda hindamiseks, kuidas ja mil määral näitaja on saavutatud.

Kriteerium	Valitud näitajad
Inimeste ja kasutajate kaasatus	<ul style="list-style-type: none"> • õigusi ja teenuseid puudutava teabe kättesaadavus • loodud ja kasutusel on klientide tagasiside süsteemid • avaldatakse/kasutatakse korrapäraseid kliendirahulolu-küsitlusi
Teenuseosutaja kompetentsus	<ul style="list-style-type: none"> • riiklikul/piirkondlikul tasandil määratletud standardid • sertifitseerimis-/ akrediteerimissüsteemid • kvalifikatsiooninõuded ja koolituse kättesaadavus • kohustuslik järelevalve • professionaalne käitumine ja sobivate meetodite kasutamine
Teenuse parendamine	<ul style="list-style-type: none"> • kvaliteedi tagamise süsteemide olemasolu ja kohustuslik kasutamine • on olemas teenuste osutamise standardid (eetikakoodeks, meetodika, nõustaja-kliendi suhe, teenindustingimused, rahalised vahendid, haldustoimingud, infotehnoloogia, ajakohane haridus- ja tööturuinfo, erivajadustega klientide teenindamine jne) • karjääriplani koostamine koos kliendiga • nõustamisprotsessi ja tulemuste dokumenteerimine • seire eesmärgiga hinnata teenuse paranemist ja tulemusi
Sidusus	<ul style="list-style-type: none"> • kõigile vanuserühmadele suunatud teenuste olemasolu ja/või erinevate teenusepakujate koostöö ja koordineerimine • kokkulepe ühiste põhimõtete kohta
Tulemused/mõju: – õppimisega seotud tulemused – tööturuga seotud / majanduslikud tulemused – sotsiaalse kaasatusega seotud tulemused	<ul style="list-style-type: none"> • kliendi teadmiste, karjääriplaneerimise oskuste, enesesealduuse, otsustuspädevuse, tööalase konkurentsivõime jne märkimisväärne paranemine • järgmisele haridustasandile või tööle ülemineku määr • koolist väljalangenute arvu vähenemine • tööjõu ja tööturu vajaduste edukas ühitamine • töötuse määra ja kestuse vähenemine • tööjõu pakkumise parandamine vastavalt nõudlusele • teenuse kulutõhusus

Raamistik sisaldab nii kvalitatiivseid kui ka kvantitatiivseid näitajaid. Peamiselt kvantitatiivsetel näitajatel põhineva raamistiku kavandamine on keeruline ülesanne, arvestades suuri meetodikaga seotud probleeme. Lisaks võivad tekkida soovimatud tagajärjed, kui kvaliteedi tagamine on suunatud üksnes kvantitatiivsete näitajate mõõtmisele. Selleks, et teenuste osutamine oleks tulemuslik ja õigustaks maksumaksjate raha investeerimist, tuleb leida tasakaal professionaalsel tasandil eelistatava kvalitatiivse hindamise ning poliitikakujundajate ja teenuseid osutavate asutuste juhtide nõudmiste vahel, esitada empiirilisi tõendeid ning kulude-tulude analüüse.

ELGPNi töö järgmises etapis tuleks jätkata tööd näitajate ja andmetega. Eesmärk ei ole raamistikku võrgustikus osalevatele riikidele peale suruda, vaid soodustada arutelu, mis viib kokkuleppeni karjääriteenuste osutamise kvaliteedi tagamise meetodika elementide kohta. Eeskujuks võetakse Euroopas teistes valdkondades tehtud samalaadne töö, nt seoses kvaliteedi tagamise Euroopa raamistikega kutsehariduse ja kõrghariduse vallas. Et raamistik oleks realistlik ja rakendatav, peavad ELGPNi liikmed sellest ühtmoodi aru saama ja selle loomisel osalema.

Töörühm nr 1: ELi poliitika analüüs

ELGPN on andnud 1. töörühmale kaks peamist rolli:

- tagada, et võrgustiku tegevuse tulemused avaldaksid mõju karjääriteenuste poliitika arendamisele piirkondlikul, riiklikul ja Euroopa tasandil;
- jagada ja edastada teavet, nii et ELGPNi kõigil liikmetel oleks teabele juurdepääs ja võimalus osaleda poliitilistes protsessides.

Seega määratleti 1. töörühma ülesanded järgmiselt:

- teavitada ELGPNi liikmeid asjakohastest muutustest ELi haridus-, tööhõive- ja sotsiaalse kaasatuse poliitikas; koguda ja analüüsida andmeid selle kohta, kuidas Euroopa poliitikavaldkondades käsitletakse karjääriteenuseid, ning jagada saadud teavet võrgustikus;
- toetada ELGPNi eesmärke, kinnistada ELGPNi temaatilised tegevused ELi poliitika konteksti;
- aidata ELGPNi liikmetel mõjutada Euroopa ja riiklike poliitilisi protsesse seoses karjääriteenuste võtmerolliga asjakohastes poliitikavaldkondades: teavitada ELGPNi liikmeid operatiivselt poliitilistest protsessidest ja pakkuda nõuandeid, mis aitavad tagada võrgustiku liikmete kaasamist.

Lissaboni strateegia moodustab ELGPNi loomise laiema poliitilise konteksti. Keskendudes teaduspõhisele ühiskonnale ja majandusele, sotsiaalsele ühtsusele ning üleilmsele konkurentsivõimele, juhtis Lissaboni strateegia selle aastatuhande esimest kümnendit liikmesriikide haridus-, tööhõive- ja sotsiaalse kaasatuse poliitika üleeuroopaliste reformide mõttes. Reformistrateegia selginedes on viited karjääriteenuste osutamisele muutunud konkreetsemaks. Lisaks kokkulepetele karjääriteenuste poliitika ja süsteemide endi reformikava kohta (nõukogu 2004. ja 2008. aasta resolutsioonid karjääriteenuste teemal; *Council Resolutions on Lifelong Guidance*) sisaldavad ka Euroopa tööhõivestrateegia, 1995–2005 (*the European Employment Strategy*), komisjoni teatis elukestva õppe kohta (*Commission's Communication on Lifelong Learning* 2001), nõukogu resolutsioon elukestva õppe kohta (*the Council Resolution on Lifelong Learning*, 2002), haridus- ja koolitussüsteemide konkreetset tuleviku-eesmärgid (*the Concrete Future Objectives of Education and Training Systems*, 2002) ja Kopenhaageni protsess ELi koostöö kohta kutseõppe vallas (*the Copenhagen Process on EU co-operation on VET*, 2002 ja järgnevad teatised) konkreetseid viiteid sellele, kuidas karjääriteenused võivad aidata kaasa reformi eesmärkide saavutamisele. Euroopa tööturu osapooled (2002) on tunnistanud teabe

ja nõustamise tähtsust tööjõu kompetentsuse ja kvalifikatsiooni arendamisel.

Lissaboni strateegia uuendamisel 2005. aastal toonitas Euroopa Ülemkogu inimkapitali optimeerimist, eriti elukestva õppe abil, kusjuures erilist tähelepanu tuleb pöörata karjääriteenustele. Euroopa Parlamendi ja nõukogu soovitus (2006) võtmepädevuste kohta elukestvas õppes viidati karjääriteenustele kui õppimisoskuse arendamise osale.

Lissaboni strateegia rakendamine aastatel 2008–2010 sattus ühele ajale majanduslangusega, mis sundis kesken-duma viimase majandusliku ja sotsiaalse mõju vähenda-misele. Määratleti kaks tulevikueesmärki:

- paindlikkuse ja turvalisuse parem kokkusobitamine uue kontseptsiooni kaudu (*concept of "flexicurity"*). 2007. aastal sai turvalisest paindlikkusest (*"flexicurity"*) nurgakivi ELi tööhõivepoliitikas, mille eesmärkideks on tööjõu kohanemisvõime, areng ja tööalane konkurentsivõime, erilise rõhuasetusega elukestvale õppele. Turvalise paindlikkuse poliitika eesmärk on toetada inimesi tööga seotud ülemi-nekutel ning tõsta esile riiklike tööturuasutuste ja tööturu osapoolte rolli sellise toetuse pakkumisel ning oskusvajaduste kindlaksmääramisel ja prog-noosimisel;
- oskusvajaduste parem prognoosimine algatuse „Uute töökohtade jaoks uued oskused” (*New Skills for New Jobs*) kaudu. Teadlikkus vajadusest paremini prognoosida ja tagada tööturul vajalike oskuste kirjeldus enamikus haridus- ja tööhõive-teemalistes dokumentides, mille komisjon on esi-tanud ja nõukogu vastu võtnud alates 2007. aastast. Rõhutatakse karjääriteenuste rolli: toetada tööotsi-jaid nende kompetentside väljaselgitamisel, mis on vajalikud liikumaks sinna, kus on puudus teatud kutseoskustest.

Algatuse „Töökohad ja oskused” (*The Jobs and Skills initiative*), milles pööratakse erilist tähelepanu noortele ja mis käivitati 2008. aastal, rõhutatakse, et pakkumise ja nõudluse omavaheline mittevastavus tööturul on noorte tööpuuduse üks peamisi põhjuseid, ning tõstetakse esile karjääriteenuste oluline roll selles kontekstis, eriti seoses üleminekutega hariduse ning tööturu vahel.

Ühe eksperdirühma aruandes algatuse „Uute töökohtade jaoks uued oskused” kohta (2010) osutati vajalike oskuste puudumisele Euroopas ja tehti järeldus, et tulevikuks tuleb seada järgmised eesmärgid: ajakohastada, kohandada ja laiendada inimeste oskuste pagasit, aidata inimestel muutuda tööotsijatest töökohtade kujundajateks ning suurendada nende suutlikkust teha teadliku-maid valikuid.

Lissaboni strateegia järglane on strateegia „Euroopa 2020”, mille üheks oluliseks osaks on Euroopa haridus-alase koostöö strateegiline raamistik. Karjääriteenused on otseselt seotud esimese strateegilise eesmärgiga (elu-kestva õppe ja liikuvuse reaalsuseks muutmine) ja neile viidatakse kolme ülejäänud eesmärgi puhul. Karjääri-teenustel on eriti oluline roll strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamisel, milleks on koolist väljalan-genute arvu vähendamine 10% võrra, 40% noortele kõrgema hariduse tagamine ning meetmete võtmine ees-märgiga hõlbustada noorte sisenemist tööturule ja tõhus-tada täiskasvanuharidust. Karjääriteenused aitavad suurel määral kaasa mitteformaalse ja vabahariduse tunnusta-mise edendamisele, kutseõppe atraktiivsuse suurendami-sele ning inimeste toetamisele pädevuste omandamisel ja täiendamisel kogu elu vältel.

ELGPNi töö järgmiseks etapiks on tehtud ettepanek luua strateegia „Euroopa 2020” algatuste raames, täpse-malt üleeuroopalise haridusalase koostöö strateegilise raamistiku (E&T 2020) sees, tugevad seosed ELi poli-iitika kujundamisega vähemalt kuues valdkonnas, mil-leks on üldhariduskoolid, kutseharidus, kõrgharidus, täiskasvanuharidus, tööhõive ja sotsiaalne kaasatus.

Töörühm nr 2: ELi rahastatud projektide sünergia ja seosed poliitikaga

Üldiselt ollakse veendunud, et ELi rahastatud projektide kasulikkust ja mõju oleks võimalik oluliselt suurendada, kui:

- vähendataks projektide kattuvust,
- tugevdada seoseid poliitikaga,
- soodustataks projektide pikemaajalist mõju pärast rahastamise lõppemist.

Seetõttu omistatakse üha suuremat tähtsust projektide kasulikkuse suurendamisele, mis on saavutatav peamiselt kahel viisil:

- luues sünergiat teiste seotud projektidega,
- pöörates suuremat tähelepanu nn ärakasutamisele, s.t püüdes saavutada muutusi poliitikas ja praktikas projekti raames tehtud töö põhjal. See lisandub traditsioonilisele kogemuste levitamise tähtsustamisele – teabe edastamisele projekti ja selle tulemuste kohta – ja annab levitamisele tulemustest lähtuva eelise.

2. töörühm on seoses nende küsimustega uurinud mitmesuguseid projekte. Oma analüüside põhjal pakub töörühm välja neli soovituslikku kogumit, mis on suunatud

eri huvigruppidele, keda kutsutakse üles neid soovitusi kaaluma.

Esimene soovituslik kogum on suunatud projektide algajatele nii ELi (komisjon ja selle ametid) kui ka riigi tasandil.

- Projektide algatajad peaksid püüdma töötada välja tõhusa korra projektide kattuvuse vältimiseks.
- Et vältida nõu jalgratta leiutamist, peaksid projektide elluvijad tõendama, et nad on kursis eelmiste samalaadsete projektidega, ja kirjeldama, kuidas nad kavatsevad eelmiste projektide kogemustele tugineda.
- Samuti tuleks lasta neil kirjeldada, kuidas kajastuvad projektides seosed asjakohase poliitikaga.
- Seosed peaksid võimaluse korral olema otseselt ühendatud 2008. aasta resolutsioonis esile toodud nelja prioriteediga.
- Eelistada tuleks projekte, mis vastavad väljatoodud kriteeriumidele.
- Projektide potentsiaalsete elluvijate abistamiseks tuleks pakkuda toetust, sealhulgas juurdepääsu heade tavade näidetele (nt andmebaasi või käsi-raamatu abil).

Teine soovitude kogum on suunatud riikide karjääriteenuste koostöökogudele.

- Riiklikud koostöökogud peaksid võtma enesele aktiivse rolli projektide seostamisel riigi poliitika ja prioriteetidega.
- Vajaduse korral tuleks selle rolli raames taotleda asjakohastelt ministriumidelt riigi osaluse kaasrahastamist projektidele, mis vastavad riigi prioriteetidele.
- Samuti peaksid riiklikud koostöökogud aktiivselt edendama projektidevahelist sünergia.

Kolmas soovitude kogum on suunatud Euroguidance'i keskuste võrgustikule⁵. Teadaolevalt on nende keskuste rollid ja struktuurid riigiti erinevad. Sellegipoolest tehakse ettepanek Euroguidance'le teha ELGPNiga tihedat koostööd eesmärgiga

- hoida käigus andmebaasi, mis sisaldab teavet riikide karjääriteenuste projektide (sh ELi rahastatavate projektide) ja riikidevaheliste projektide (sh oma riigis tegutsevate partnerite osalusel elluviidavate projektide) kohta. See peaks olema osa karjääriteenuste poliitika ja praktika ühisest andmebaasist;

- tutvustada edukaid projekte (häid tavasid) poliitikakujundajatele ja muudele asjakohastele sihtrühmadele karjääriteenuste riiklike koostöökogude kaudu ja Euroguidance'i olemasolevate suhtluskanalite (veebilehed, konverentsid, trüki-sed) või uute suhtluskanalite kaudu;
- osaleda laiapõhjalises arutelus, mille sihiks on leida võimalusi lõpuleviidud projektide mõju jätkuvuse tagamiseks.

Viimane soovitude kogum on suunatud asjakohaste projektide juhtimise eest vastutajatele.

- Projektide koordinaatorid peaksid kaasama asjakohased huvigrupid mitte üksnes projektidele taotlemisel, vaid ka nende elluviimisel.
- Projektidevahelisele sünergiale tuleks tähelepanu pöörata mitte üksnes taotlemise etapis, vaid projektiperioodi vältel tervikuna. Muu hulgas tuleks kaaluda võimalust tegutseda projektide klastrite vormis, s.t seada sisse ametlik koostöö sarnaste teemadega projektide vahel.
- Ka projekti tulemuste kohta teabe levitamist ja tulemuste kasutamist ei peaks käsitlema mitte ainult projekti lõppedes, vaid projektiperioodi vältel tervikuna, kaasates protsessi kõik asjaomased huvigrupid.

⁵ Euroguidance võrgustik kogub ja levitab infot õppimisvõimaluste kohta ning vahendab karjääriteenuste arendamise kogemusi Euroopa riikides, vt www.euroguidance.net. Eestis Euroguidance keskuse rolli kannab SA Innove karjääriteenuste arenduskeskus, vt www.innove.ee/karjaariteenused.

Võrgustiku hindamine

Enne ja pärast iga peamist ELGPNi kohtumist paluti osalejatel hinnata a) töö kulgemist ja b) saavutatud mõju riiklikul ja Euroopa tasandil. Hindamine hõlmas järgmisi aspekte:

- kommunikatsioon (protsess),
- korralduslikud aspektid ja juhtimine (protsess),
- võrgustiku koostöö (protsess),
- üldised tulemused (väljund),
- tulemused ja mõju riigi tasandil (väljund).

Tulemuste kohta anti tagasisidet, et neid saaks kasutada edasise tegevuse kavandamisel. Lisaks täitsid riikide meeskonnad 2010. aasta mais kokkuvõtva hindamise küsimustiku.

Üldiselt olid osalejad suhtluse ja teabevahetusega võrgustikus väga rahul. Nad pidasid ülesannete ja töömeetodite selgust ning juhtimist 2009.–2010. aastal heaks. Leiti, et parandada on vaja tähtaegadest kinnipidamist ja rahaliste küsimustega seonduvat. Suurem osa liikmeid olid eriti rahul osalemise võimalustega ning võrgustiku

liikmete võrdsuse ja austuse põhimõtetega. Tulemused leiti olevat kooskõlas kokkulepitud tegevuskavaga.

Võrgustikus osalevatel riikidel oli avatud kooskõlastamise meetodi (*Open Method of Co-ordination*) põhimõtete alusel võimalik kasutada ELGPNi tulemusi vastavalt oma prioriteetidele. Mitmed riigid tõlkisid ja levitasid ELGPNi aruteludokumente ja nendega seotud materjale, et neid saaks kasutada riiklikul tasandil. Tulevikus võiks kaaluda võimalust, et riigid, kus räägitakse sama keelt, jagaksid vastavad kulud omavahel.

ELGPNi katalüütiline roll oli eriti ilmne riiklike seminaride puhul, mis korraldati seoses võrgustiku täiskogu istungite või töopakettide raames tehtud külastustega. Need üritused andsid poliitikakujundajatele ja huvi-gruppidele teavet rahvusvaheliste suundumuste kohta ning võimaldasid vastuvõtvatel riikidel esitleda oma poliitikat ja tavasid.

Paljudes riikides ilmnisid muudki tõendid ELGPNi katalüütilise rolli kohta. Kogemuste jagamine innustas arendama uusi teenuseid ja algatusi. Eelkõige avaldus ELGPNi mõju riikliku koostöökogu või muu koordineerimismehhanismi loomise edendamises mitmes riigis.

Järgmine etapp

ELGPNi tegevuskava järgmises etapis (2011–2012) on kavas tugineda senise töö kogemustele ja arengule ning suurendada ELGPNi enda tegevuse sisemist tõhusust. Täpsed eesmärgid lepitakse komisjoniga kokku rahaliste vahendite taotlemisel, kuid praegu võib öelda, et järgmiseks etapiks seatakse järgmised eesmärgid:

- kaasata kõik võrgustikus osalevad riigid laiemalt nelja prioriteetsesse valdkonda:
 - 1) karjääriplaneerimise oskused;
 - 2) kättesaadavuse laiendamine;
 - 3) koostöömehhanismid;
 - 4) kvaliteedi tagamine ja tõendus põhisisus.
- suurendada riikides teadlikkust ELGPNi teadmiste ja kogemuste kohta neis neljas prioriteetses valdkonnas;
- süvendada tööd nelja prioriteetse valdkonnaga üksteise kogemustest õppimise teel, pidades eelkõige silmas riikide ja ELi tasandi tulemusi neis valdkondades;

- tugevdada poliitilisi seoseid ELGPNi töö ja ELi poliitika kujundamisel koolide, kutse-, kõrghariduse, täiskasvanuhariduse, tööhõive ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas;
- pakkuda riikliku poliitika kujundajatele, arendajatele ja huvigruppidele toetust riikliku ja ELi poliitika väljatöötamisel;
- laiendada teabe levitamist ELGPNi tegevuse kohta;
- tugevdada ELGPNi sidemeid asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonidega, nt OECDga.

Üks põhieesmärke on arendada alusmaterjale või käivitada ühiseid projekte, et toetada konkreetsete meetmete rakendamist. See hõlmab poliitikakujundajatele suunatud OECD/ELi 2004. aasta käsiraamatu ajakohastamist ning tuginemist olemasolevatele ELi ühtsetele juhismaterjalidele⁶. Uusi materjale tuleks katsetada riiklikul tasandil väikesel arvul riikides, kes soovivad oma riikliku karjääriteenuste süsteemi terviklikult üle vaadata, tuginedes teiste kogemustest õppimise protsessile.

⁶ Vt Karjääriteenuste arendamine. Euroopa juhismaterjalid 2006, www.innove.ee/karjaariteenused

Lisa 1. ELGPNis osalevate riikide delegatsioonide koosseis

		Haridus- ministeerium	Tööhõive- ministeerium	Riiklik koostöökogu	Euroguidance	Muu
Austria	AT	1	1			1
Küpros	CY	1	2			
Tšehhi	CZ	1	1		1	
Taani	DK	2		3		
Eesti ⁷	EE	1	1	1		
Soome	FI	1	1			1
Prantsusmaa	FR	4	1			
Saksamaa	DE	2		1		
Kreeka	EL	1	1		3	
Ungari	HU	1	1			1
Island	IS	1				3
Itaalia	IT		1		4	
Läti	LV	2	2			1
Leedu	LT	1	1			1
Luksemburg	LU	1				3
Malta	MT	2				
Norra	NO	2	1			
Poola	PL	1	2			1
Portugal	PT		2			
Slovakkia	SK	1	1			1
Sloveenia	SL	1	3			2
Hispaania	ES	5				
Rootsi	SE	2	1			
Holland	NL	1	1		2	
Türgi	TR	3				
Ühendkuningriik	UK	4				
Belgia (vaatleja)	BE					1
Bulgaaria (vaatleja)	BG	1				
Iirimaa (vaatleja)	IE	1				
Rumeenia (vaatleja)	RO					
Kokku		99	44	24	5	10
				5	10	16

⁷ Eesti delegatsiooni kuuluvad Haridus- ja Teaduministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ja SA Innove esindajad.

Lisa 2. ELGPNis osalevate riikide panus ELGPNi tegevusse aastatel 2009–2010⁸

		1. töopakett: karjääri planeerimise oskused	2. töopakett: kättesaadavus	3. töopakett: koostöö ja koordineerimine	4. töopakett: kvaliteet ja töenduspõhisus	1. töörühm: poliitika analüüs	2. töörühm: projektidevaheline sünergia	ELGPNi juhtrühma kohtumised	ELGPNi täiskogu istungid
Austria	AT	x		x, JR			x		
Küpros	CY		x	x, KTK					
Tšehhi	CZ	x, JR, KK	x				x		
Taani	DK	x			x, JR		x, TK		
Eesti	EE				x, KTK	x, TK			
Soome	FI			x	x, KK	x			
Prantsusmaa	FR	x	x, JR, KK		x	x		JK	
Saksamaa	DE		x	x, JR	x, KK	x		JK	
Kreeka	EL			x	x		x, TK		
Ungari	HU			x, KK	x	x		JK	
Island	IS		x, JR, KTK						
Itaalia	IT	x		x					
Läti	LV			x	x			JK	TI
Leedu	LT	x, KK	x						
Luksemburg	LU	x			x			JK	TI
Malta	MT	x							
Norra	NO			x					
Poola	PL		x				x, TK		
Portugal	PT	x			x			JK	TI
Slovakkia	SK	x, KTK				x, TK		JK	
Sloveenia	SL	x		x, KK		x	x, JR		
Hispaania	ES		x	x				JK	TI
Rootsi	SE	x							
Holland	NL		x						
Türgi	TR		x	x		x			
Ühendkuningriik	UK	x	x, KK		x				
Belgia (vaatleja)	BE								
Bulgaaria (vaatleja)	BG								
Iirimaa (vaatleja)	IE								
Rumeenia (vaatleja)	RO								

⁸ JR = juhtriik, KK = kohapealse külastuse võõrustaja, KTK = kokkuvõtete tegemise kohtumise võõrustaja, TK = töörühma kohtumise võõrustaja, JK = juhtrühma kohtumise võõrustaja, TI = täiskogu istungi võõrustaja, x = osaleja

